

Edukacja wczesnoszkolna w Europie i na świecie

W ubiegłym roku spore emocje zarówno wśród rodziców, jak i wśród nauczycieli budziła sprawa posyłania dzieci do szkoły o rok wcześniej, niż dotychczas. W mediach poruszano ten problem niejednemu raz, toczyły się dyskusje, były nawet protesty rodziców. Minęło już trochę czasu, emocje opadły, ci rodzice, którzy podjęli taką decyzję i wysłali dzieci do szkoły w wieku 6 lat, zastanawiają się, czy dobrze zrobili, inni poczekali z decyzją do następnego roku. Taka możliwość istnieje do 2012 r., czyli w okresie trzyletnim poprzedzającym wprowadzenie obowiązku szkolnego dla maluchów.

TEKST: JOLANTA OSTROWSKA

Dla przypomnienia, od 1 września 2012 r. wprowadzono obowiązek szkolny dla dzieci 6-letnich (ustawa z dnia 19 marca 2009 r. o zmianie ustawy o systemie oświaty oraz o zmianie niektórych innych ustaw, Dz. U. Nr 56, poz. 458). To znaczy, że począwszy od 1 września 2012 r. 6-atki będą obowiązkowo uczęszczać do szkoły, a we wrześniu 2010 i 2011 r. decyzja została pozostawiona rodzicom i szkole, bo to właśnie dyrektor szkoły podejmuje ostateczną decyzję. Warunkiem przyjęcia dziecka do szkoły jest uczęszczanie do przedszkola w przeciągu roku poprzedzającego rozpoczęcie nauki szkolnej.

Rodzic po otrzymaniu informacji o gotowości szkolnej dziecka, jego możliwościach rozwojowych, podejmuje decyzję. Czy okaże się ona właściwa, pokaże czas. Do czasu rozpoczęcia roku szkolnego 2010/2011 jest jeszcze sporo czasu, ale już rodzice zastanawiają się, co dalej. Dyrektorzy szkół i przedszkoli prowadzą różnego rodzaju akcje, zapoznają rodziców z ofertą szkoły, bazą dydaktyczną i lokalową, pomagają w podjęciu decyzji.

DANE, SZACUNKI, STATYSTYKI

Przeprowadzono badania dotyczące obniżenia wieku spełniania obowiązku szkolnego do szóstego roku życia. Kuratoria oświaty w maju 2009 r. zebrały dane o deklaracjach rodziców dotyczących wysłania dzieci do szkoły. Oszacowano wtedy wskaźnik edukacji w klasach pierwszych dzieci sześciolatków i wyniósł on 4,7%. (Dane pochodzą z opracowania wydanego przez Ministerstwo Edukacji Narodowej w listopadzie 2009 r. noszącego nazwę „Edukacja Skuteczna, Przyjazna i Nowoczesna – działania realizowane i planowane w polskiej oświacie”). Jak dalej wynika z powyższego opracowania, najwyższy wskaźnik dotyczy województwa podlaskiego (13,6%), najniższy – lubuskiego (2,0%). Odsetek dzieci sześciolatków w pierwszych klasach szkoły podstawowej według stanu na dzień 15 września 2009 r. zwiększył się ponad 4,5 krotnie w porównaniu do lat ubiegłych. W 2008/2009 wyniósł około 1%, w 2007/2008 – 0,9%, w poprzednich latach wyniósł około 0,8 %.

Upowszechnianie edukacji przedszkolnej, zapewnienie lepszego dostępu do edukacji najmłodszym dzieciom oraz umożliwienie rozpoczęcia nauki w klasie pierwszej szkoły podstawowej dzieciom 6-letnim jest priorytetowym działaniem w obszarze edukacji, zgodnym ze Strategią Rozwoju Edukacji na lata 2007-2013, Strategią Rozwoju Kraju 2007-2015, Strategicznym Planem Rządzenia oraz Programem Prac Rządu. Dla 5- i 6-latków oznacza to spore zmiany, gdyż dziecko 5-letnie, począwszy od 1

szego wykształcenia lub ukończonego zakładu kształcenia nauczycieli (Dz. U. Nr 50, poz. 400), daje takie same uprawnienia nauczycielom edukacji przedszkolnej i wczesnoszkolnej. Wpływie to na podniesienie jakości pracy z małym dzieckiem w przedszkolu i szkole podstawowej, gdyż nauczyciele mający doświadczenie w nauczaniu w klasach I-III mogą teraz pracować w przedszkolu i odwrotnie. Natomiast wyrównywaniu szans edukacyjnych dzieci w wieku 3-5 lat po-

POCZĄTEK SZKOŁY W EUROPIE

Przed wszystkim zainteresował mnie aspekt wieku, w jakim maluchy idą do szkoły, czy jest to 5, 6 a może 7 lat? Sytuacja przedstawia się różnie. Na początek przedstawię wyniki badań, jakie przedstawiono w opracowaniu: „Kiedy do szkoły w krajach UE i EOG?” (Źródło badań: Polskie Biuro Eurydice, FRSE). Otóż w tym opracowaniu (można je znaleźć na stronie: www.radosnaszkola.men.gov.pl) podano wiek, w jakim w poszczególnych krajach dzieci rozpoczynają realizację



W edukacji najmłodszych najważniejsze jest połączenie nauki i rozwojowej zabawy / fot. www.fiku-miku.swinoujskie.pl

września 2009 r., ma prawo do rocznego przygotowania przedszkolnego w przedszkolu, oddziale przedszkolnym zorganizowanym w szkole podstawowej lub innym. Począwszy od 1 września 2011 r. jest obowiązek do rocznego przygotowania przedszkolnego 5-latków.

Nowe rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 12 marca 2009 r. w sprawie szczegółowych kwalifikacji wymaganych od nauczycieli oraz określenia szkół i wypadków, w których można zatrudnić nauczycieli niemających wyż-

szych wykształcenia lub ukończonego zakładu kształcenia nauczycieli (Dz. U. Nr 83, poz. 693). To tyle informacji dotyczących aktów prawnych, w dalszej części chciałabym zająć się edukacją maluchów w Europie i na świecie. Jak to jest w innych krajach?

obowiązku szkolnego. Więcej informacji na ten temat znajdziemy także na: <http://eacea.ec.europa.eu/education/eurydice/>.

Informacje z pewnością zaskoczą niejednego z rodziców i nauczycieli. Otóż najniższy wiek to 4 lata. Dzieje się tak np. w Holandii, gdzie do szkoły podstawowej przyjmowane są dzieci w wieku co najmniej 4 lat, ale obowiązkiem szkolnym objęte są dopiero 5-latków. Jednak 4-latków, choć nie muszą, ale przeważnie już uczęszczają do szkoły. Tajemnicą tkwi w tym, że w Holandii nie jest zorganizowane



Ogólnorozwajowe zabawy pozwalają maluchom zaaklimatyzować się w szkole / fot. www.fantazja.warszawa.pl

kształcenie dla dzieci poniżej 4 lat. Praktycznie 99,3% 4-latków uczęszcza do szkół podstawowych. Podobna sytuacja jest w Irlandii, gdzie do szkoły przyjmowane są dzieci w wieku od 4 lat. Tutaj obowiązek szkolny dotyczy dopiero 6-latków. Nie tylko Holandia i Irlandia wiodą prym w tej dziedzinie. W Luksemburgu kształcenie jest obowiązkowe od 4 roku życia, ale dzieci uczęszczały nie do szkoły, ale do placówki przedszkolnej traktowanej jako placówka szkolna. W niej dzieci przebywają do 6 roku życia, czyli do chwili pójścia do szkoły podstawowej.

Malta to kraj, gdzie naukę szkolną rozpoczynają 5-latków i jest to dla nich obowiązek. Nauka w szkole podstawowej trwa od 5 do 11 lat. Na Węgrzech obowiązkowa jest klasa zerowa, i tu 5- lub 6-latków rozpoczynają edukację szkolną. Do szkoły podstawowej wstępują 6-, lub 7-latków. Następny kraj, w którym maluchy idą obowiązkowo do szkoły to Wielka Brytania, gdzie obowiązek szkolny nałożono na 5-latków, a w Irlandii Północnej – na 4-latków. W Anglii i Walii rzęca dzieci rozpoczynają naukę w klasie zerowej szkoły podstawowej w wieku 4 lat. W Szkocji natomiast nauka w szkole podstawowej rozpoczyna się w wieku 5 lat.

Jak widać, w wielu krajach dzieci dosyć wcześnie rozpoczynają realizację obowiązku szkolnego. W porównaniu do polskich maluszków jest to spora różnica. Dwa lata to dużo czasu zwłaszcza dla małego dziecka. Żeby odpowiedzieć na pytanie dlaczego tak się dzieje i jakie przynosi skutki, trzeba głębiej zbadać temat, zastanowić się nad modelem nauczania w poszczególnych krajach. Jeżeli zasady realizacji obowiązku szkolnego nie ulegają zmianie i nie budzą kontrowersji ani sprzeciwu społecznego, to oznacza, że nic złego się nie dzieje, że to ma sens. Gdyby było inaczej, rodzice i nauczyciele rozbiliby wszystko, żeby ten pułap wiekowy podnieść.

Na Cyprze natomiast kształcenie obowiązkowe w szkole podstawowej rozpoczyna się, gdy dziecko ukończy 5 lat i 8 miesięcy. Obowiązkowe jest także przedszkole, i tu dziecko powinno do niego uczęszczać, gdy osiągnie 4 lata i 8 miesięcy. Jest to jedyny kraj, gdzie tak ściśle ustalono wiek dziecka.

Państwa, w których obowiązkowo edukację szkolną rozpoczynają dzieci w wieku 7 lat to Bułgaria, Dania, Estonia, Finlandia, Litwa, Łotwa i Szwecja.

W Bułgarii istnieje ponadto możliwość, podobnie jak u nas, rozpoczęcia nauki w wieku 6 lat pod warunkiem, że taką decyzję podejmuje rodzice. Dzieci w Danii mogą uczęszczać do klasy przedszkolnej w wieku 6 lat, ale nie jest to obowiązkowe. Na Litwie zgodnie z przepisami dzieci rozpoczynają naukę w wieku 7 lat, ale mogą też wcześniej pójść do szkoły, jeżeli dziecko jest gotowe do nauki szkolnej. Dla tych dzieci, które nie uczęszczały do przedszkola, które nie jest tam obowiązkowe, tworzone są przedszkolne grupy przygotowawcze organizowane w przedszkolach lub szkołach podstawowych. Na Łotwie nauka rozpoczyna się w wieku 7 lat, a edukacja przedszkolna jest obowiązkowa dla 5- i 6-latków. W Szwecji dzieci rozpoczynają naukę w wieku 7 lat. Istnieje możliwość rozpoczęcia przez dziecko nauki w wieku 6 lat, ale tylko na życzenie rodziców. Edukacja przedszkolna nie jest obowiązkowa, ale gminy muszą zapewnić miejsca w przedszkolach wszystkim dzieciom sześciolletnim. Większość 6-latków jest zapisywana do klas przedszkolnych.

Ciekawie przedstawia się edukacja we Francji, gdzie obowiązek szkolny ustalono dla dzieci 6-letnich, ale już 3-latków uczęszczają do przedszkola. Chociaż edukacja przedszkolna nie jest obowiązkowa, do przedszkola chodzą wszystkie dzieci powyżej 3 roku życia. W przedszkolach prowadzone są zajęcia dydaktyczne, realizowane są programy nauczania, podobnie jak w szkole. Naukę w przedszkolu dzieli się według wieku na trzy etapy: dla 3-latków, dla 4-latków i dla 5-latków. Mogą ją rozpocząć także 2-latków. Zajęcia edukacyjne prowadzone w przedszkolu mają za zadanie przygotowanie dzieci do nauki w szkole.

W pozostałych europejskich krajach (Austria, Belgia, Grecja, Hiszpania, Islandia, Liechtenstein, Niemcy, Norwegia, Portugalia, Rumunia, Słowacja, Słowenia,

Turcja) dzieci rozpoczynają edukację szkolną jako 6-latków. Maluchy w Austrii począwszy od 3 lat mogą uczęszczać do żłobka, starsze – do przedszkola, a te, które rozpoczynają naukę w szkole podstawowej muszą ukończyć 6 lat do 1 września roku, w którym rozpoczną naukę w pierwszej klasie. Dzieci urodzone pomiędzy 1 września i 31 grudnia mogą rozpocząć naukę wcześniej, ale tylko wtedy, gdy osiągną dostateczną dojrzałość umysłową i fizyczną. Nauczanie w Grecji zaczyna się obowiązkowo w wieku 6 lat, ale obowiązkowe jest także przedszkole, do którego powinny uczęszczać 5-latków. Edukacja przedszkolna w Hiszpanii obejmuje dzieci w wieku 0–6 lat i jest podzielona na dwa 3-letnie cykle. Nie jest obowiązkowa, do trzech lat opieka jest płatna, a od 3 do 6 roku życia bezpłatna zarówno w placówkach publicznych, jak i w prywatnych finansowanych ze środków publicznych. Zajęcia mają charakter dydaktyczny, więc przygotowują także do edukacji szkolnej.

Edukacja przedszkolna na Słowacji obejmuje dzieci w wieku od 3 lat, a czasami nawet młodsze i trwa do 6 lat. Jest uznawana za pierwszy szczebel systemu edukacji. W Turcji nie ma obowiązku uczęszczania przez dziecko do przedszkola, 6-latków natomiast obowiązkowo idą do szkoły. We Włoszech zanim 6-latków rozpoczyna obowiązkową naukę w szkole podstawowej mogą korzystać z ośrodków opieki dziennej (do 3 lat) i przedszkola. Przedszkole stanowi pierwszy etap systemu szkolnego. Do szkoły podstawowej przyjmowane są dzieci, które ukończyły wiek 6 lat, ale do 31 sierpnia przed rozpoczęciem danego roku szkolnego.

Jak widać, w poszczególnych krajach Europy obowiązek posyłania dzieci do szkół wygląda podobnie, chociaż różnica 2 lat w małego dziecka ma jednak spore znaczenie. Bardzo pozytywny jest aspekt podejmowania decyzji o gotowości szkolnej dziecka, jego przystosowaniu do nauki w szkole, możliwości, chęci, dojrzałości nie tylko umysłowej, ale także fizycznej. Nauka w szkole to ciężka praca i nie każde dziecko jest na nią gotowe. Odpowiednie przygotowanie przedszkolne stanowi ogromny atut i ma wpływ na dalszy rozwój dziecka i osiąganie przez niego postępów w nauce szkolnej. Organizacja szkolnictwa podstawowego i przedszkolnego to odpowiedzialne zadanie zarówno dla szkół, jak i dla władz oświatowych. Na uwadze powinno się mieć przede wszystkim dobro dziecka. I temu celowi powinny służyć wszelkie działania związane z edukacją.

Kto wygrał „rywalizację”, jeżeli to w ogóle można nazwać rywalizacją? Może dzieci i rodzice z Luksemburga i Francji? Tam praktycznie posyłane są do przedszkola nawet 2-letnie dzieci i dzieje się tak coraz częściej. Jest to bardzo popularna praktyka luksemburskich i francuskich rodziców, jak wynika z przeprowadzonych

badan. Może być tematem do przeprowadzenia ciekawych badań socjologicznych, dzisiejsze mamy zazwyczaj pracują, więc możliwość posłania dzieci jak najwcześniej do przedszkola czy szkoły jest dla nich dobrą okazją do powrotu do pracy zawodowej. „Instytucja babć”, tak popularna w Polsce, nie jest widocznie tak popularna w tych krajach.

A NA ŚWIECIE...

A jak wygląda edukacja najmłodszych poza Europą? Jest to ogromny temat, więc wymienię tylko kilka przykładów.

Amerkański system szkolnictwa jest całkiem inny niż w Polsce i Europie. Szkoły różnią się między sobą zarówno organizacją procesu nauczania, poziomem nauki, programami i przepisami. Jest to związane z tym, że za edukację na danym terenie odpowiadają władze poszczególnych stanów. Ogólne zasady są jednakowe dla wszystkich. Nauka w szkole podstawowej rozpoczyna się w wieku 5 lat, gdy dziecko idzie do przedszkola. Dla 4-latków organizowane są nieobowiązkowe klasy przedprzedszkolne, zwane pre-K (<http://www.poland.us/>).

W Kanadzie obowiązują dwa systemy szkolnictwa, publiczny i katolicki. Program nauczania w obu systemach jest taki sam... Nauka rozpoczyna się w wieku 4 lat w młodszej i starszej klasie. Dzieci uczą się alfabetu, liczb i zasad zachowania w grupie. Obowiązek szkolny zaczyna się w wieku 5–7 lat.

(<http://nastyku.w.interia.pl/> oraz <http://pl.wikipedia.org>)

W Australii edukacja jest obowiązkowa począwszy 6 roku życia, ale wprowadzono klasę zerową, do której zostaje zakwalifikowane dziecko, który ukończyło 4 lata i 9 miesięcy. Nie jest ona obowiązkowa. Dziecko uczy się w niej alfabetu, poznaje cyfry i podstawy liczenia.

(<http://www.australine.com/>)

W Indiach dzieci rozpoczynają naukę począwszy od 6 roku życia. Podobnie jest w Japonii, gdzie dzieci uczęszczały do nieobowiązkowego przedszkola od 3 do 6 lat, w później idą do szkoły.

(<http://pl.wikipedia.org/wiki/>)

To tylko wybrane informacje, ogólnie biorąc system oświaty na całym świecie specjalnie się nie różni. W zależności od regionu, warunków klimatycznych i terytorialnych, jak np. w Australii, gdzie odległość od domów rodzinnych do szkół są ogromne i z tego względu właśnie tam coraz bardziej popularne staje się nauczanie na odległość, to jednak zasady są podobne. Dotyczy to oczywiście krajów rozwiniętych, istnieją przecież na świecie obszary, gdzie dzieci są całkowicie pozbawione dostępu do edukacji, ale to osobny temat.

Pytania do autorki prosimy

kierować pod adres:

j.ostrowska@gazetaszkolna.com.pl